

A szövetkezés lényege nem változott

Immár hagyományosnak mondható, hogy a Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége megünnepli a Szövetkezetek Nemzetközi Napját. Az idén július 1-jén gyűltek össze a szövetség tagjainak képviselői a megszokott helyszínen, a Vajdahunyadvárban a 94. Szövetkezetek Nemzetközi Napja alkalmából, és közülük 81-en távoztak a MOSZ Érdemérmének kitüntetésjeként. Az ünnepséget Wilhelm József, a MOSZ alelnöke, a Belvárdgyulai Zrt. elnöke vezette. Ünnepi beszédet mondott Nagy István, a Földművelésügyi Minisztérium parlamenti államtitkára és Adorján Gábor, a Mezőtárkányi Mezőgazdasági Szövetkezet elnöke.

Mint Wilhelm József elmondta, a Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége 1922-ben, az I. világháború után fontosnak tartotta, hogy a világ minden pontján megemlékezzenek a szövetkezeti napról. Ennek folytatásaként az ENSZ közgyűlése 1995-ben július első hétfőjét Nemzetközi Szövetkezeti Nappá nyilvánította, és felkérte a világ államait, szövetkezeti mozgalmát, hogy erről a napról emlékezzenek meg.

zetzközi Szövetkezeti Nappá nyilvánította, és felkérte a világ államait, szövetkezeti mozgalmát, hogy erről a napról emlékezzenek meg.

Hagyományokra építve

A MOSZ minden évben méltóképpen megünnepli ezt a napot.

Nem véletlen, hogy a kitüntetettek ekkor vehetik át az okleveleket, emlékérmeket, annak ellenére, hogy a szövetség tagszervezetei már nem csak szövetkezeti formában működnek. A tagszervezetek és a szövetség minden változás és elvárással szemben nem tagadják meg a szövetkezeti gyökereiket, maguknak tartják a szövetkezés elveit akkor is, ha olykor a körülmények miatt ezek már nem érvényesülhetnek teljes mértékben. Az érdekképviselet, a területi és az országos szövetséghez való tartozás magában is egyfajta szövetkezés, az egymással vállalt szolidaritás kifejezése, vállalása. Ezért ez a nap a MOSZ számára az érdekképviseleti összetartozás ünnepe is.

Adorján Gábor saját életútján keresztül mutatta be a hazai szövetkezeti mozgalom

fejlődésének történetét és fordulópontjait. Ő a Mezőtárkányi Mezőgazdasági Szövetkezetnek 1982 óta az elnöke, és a mai napig töretlenül képviseli a szövetkezeti értékeket. Sok változást éltek meg, de Adorján Gábor egész életében ragaszkodott a szövetkezeti-séghez, annak képviseléséhez. A MOSZ Szövetkezeti Választ-

A Nemzetközi Szövetkezeti Napon MOSZ Emlékérem kitüntetésben részesültek

BARANYA MEGYE

Auth Józsefné, a Pécsváradi Agrover Kft. pénzügyi és számviteli előadója; Berki József, a bicsérdi B-Aranykorona Kft. műszaki vezetője; Géczy József, a Beremendi Mezőgazdasági Zrt. műszaki igazgatója; Hámoriné Benkő Szilvia, a Bicsérdi Arany-Mező Zrt. főkönyvelője; Kardos Csaba, a Szalántai Zrt. magtárosa; Kreutz Jánosné, a Pécsváradi Agrover Kft. könyvelője; Péri Ferenc, a Bóly-Tóttösi Zrt. sertésgondozója; Rumszauer Béláné, a Belvárdgyulai Mezőgazdasági Zrt. földügyi előadója; Stix Béláné, az Újpetrei Gazdák Zrt. könyvelője; Theisz János, a dunaszekcsői Duna Gyöngye 2000 Mezőgazdasági Zrt. szárító gépkezelője és gépszerelője; Weber János, a Belvárdgyulai Mezőgazdasági Zrt. műhelyvezetője.

BÁCS-KISKUN MEGYE

Koszorús Gábor, a solti Kossuth Mezőgazdasági Zrt. erőgép vezetője; Kovácsné Rókus Mária, a nagybaracskai Sirokpuszta Kft. főkönyvelője; Kókai Lászlóné, a felsőszentiváni Febagro Zrt. földügyi munkatársa; Nagyné Vörös Ilona, az Agro-Sükösd Kft. főkönyvelője; Németh Éva, a dunapataji Új Élet Mezőgazdasági Kft. biztonságtechnikai felügyelője; Poros Mihály, a dunaegyházi Haladás Mezőgazdasági Zrt. burgonyatárház vezetője és a csomagolóüzem vezetője; Vassné Nagy Edit, az Agro-Harta Zrt. gazdasági igazgatója; Dobrai Lászlóné, a kunszentmiklósi Kungabona Kft. főkönyvelője; Dunai László, a kunadacsi Barátság Szövetkezet termelési vezetője.

BÉKÉS MEGYE

Bálint Elek, a Csárdaszállási Agrár Zrt. főagronómusa; Dombovári Tibor, a Battonyai Dózsa Zrt. főagronómusa; Csáki Sándor, az orosházi Orosfarm Zrt. anyaggazdálkodója; dr. Kliszek Antalné, a Gyulai Agrár Zrt. gazdasági igazgatója; Kopányi László, a köröstarcsai Tarcsai Agrár Zrt. gépszerelője; Palecska Csaba, az orosházi Orosfarm Zrt. agronómiai vezetője.

lai Agrár Zrt. gazdasági igazgatója; Kopányi László, a köröstarcsai Tarcsai Agrár Zrt. gépszerelője; Palecska Csaba, az orosházi Orosfarm Zrt. agronómiai vezetője.

BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYE

Asztalos Jánosné, a Felsőzsolcai Agro Kft. növénytermelési agrármérnök; Fekete Jánosné, a Kenézli-Dózsa Mezőgazdasági Zrt. állatgondozója; Greskó Lajosné, a sárospataki Geo-Milk Kft. pénzügyi vezetője; Szamosi Lászlóné, a Felsőzsolcai Agro Kft. bér- és munkügyi, földügyi előadója.

CSONGRÁD MEGYE

Aczkovné Csorba Katalin, a szegedi Tisza-Maros Szög Agrár Zrt. növénytermesztő-, növényvédelmi szakirányítója; Csatornai Ernő, a makói Kossuth Mezőgazdasági Termelőszövetkezet gépkocsivezetője; Hajnal Zoltánné, a Makói Hagymakertész Kft. állatgondozója; Juhász János, a derekegyházi Aranykalász Mezőgazdasági Szövetkezet elnöke; Tóth Imrené, a Szeged-Szentmihályi Új Élet Szövetkezet elnöke.

FEJÉR MEGYE

Megyer Tibor, a székesfehérvári Aranybulla Mezőgazdasági Zrt. energetikusa; Siba Ferenc, a dunaújvárosi Pentele Mezőgazdasági Zrt. elnök-igazgatója.

GYŐR-MOSON-SOPRON MEGYE

Csernyi Jánosné, a Bőnyi Mezőgazdasági és Szolgáltató Kft. könyvelője; Horváth Ottó, a tápi Hercegrét Kft. ügyvezetője; Kun László, a nagycenki Széchenyi István Mezőgazdasági Szövetkezet elnöke; Kustra Nándor, a Fertődi Zöld Mező Mezőgazdasági Szövetkezet elnöke; Magyar István, a rábakecölői Rábamenti Mezőgazdasági Kft.

mányának elnökeként sokat tett azért, hogy a magyar mezőgazdasági szövetkezeti mozgalom ne hulljon szét.

Honnan hová?

Az elnök elmondta, hogy a pályafutása 1964-ben indult egy kis faluból, és a Gyöngyösi Mezőgazdasági Technikumban ösztöndíjjal kezdett tanulni. Ugyancsak ösztöndíjként végezte el a Zsámbéki Tanítóképző Főiskolát. Majd a gödöllői agráregyetemen, ezt követően a közgazdasági és a jogi egyetemen szerzett diplomákat, szintén ösztöndíjként. Mindegyik diplomamunkáját a szövetkezetről írta.

Adorján Gábor a hazai szövetkezeti mozgalom gyökereit az 1875. évi kereskedelmi törvény megjelenéséig vezeti vissza. Ebben a törvényben, amely nyilvánvalóan a kereskedelemben megalakult szövetkezetek tevékenységét szabályozta, jelent meg először a szövetkezet szó. Ezután 1898-ban a gazda-

sági és ipari hitelszövetkezeteket szabályozták. E törvényeket legközelebb 1920-ban módosították, mégpedig úgy, hogy megszületett az általános szövetkezeti törvény, amely a II. világháború végéig volt érvényben. Gróf Károlyi Sándor nemcsak jogi oldalról szorgalmazta a szövetkezetek megalakulását, hanem tevélegesen támogatta azok létrejöttét és működését.

A szövetkezeti szektor színes palettán működik. Magyarországon tizenháromféle szövetkezet tartanak nyilván, amelyek képviselőit az Országos Szövetkezeti Tanács fogja össze. Így elmondható, hogy a Nemzetközi Szövetkezeti Nap kétszeresen is ünnep hazánkban, mivel az OSZT is ünnepélyes módon emlékezett meg a mozgalomról. Ami a világégés utáni időszakot illeti, Magyarországon két részre bontható a szövetkezeti mozgalom története, az előadó szerint az 1960-tól 1975-ig, illetve az 1990-ig tartó részre, a második korszak

Az ünnepség elnöksége: Nagy Tamás MOSZ-elnök, Wilhelm József MOSZ-alelnök, Nagy István államtitkár, Bátor Árpád MOSZ-alelnök

pedig 1990-ben kezdődött és napjainkig tart.

A háború után megváltozott a világ. Az új szövetkezeti formákat nem a nyugati, hanem a „keleti szél” hozta. Ennek az időszaknak a sikerét vagy sikertelenségét mindenki maga döntse el. Az 1960-as évek elején befejeződött a szövetkezeti alapok „lerakása”, és ekkor történt meg a mezőgazdaság

szocialista átszervezése, amit jól-rosszul élt meg az akkori parasztság. Nagyon is egyirányú utca volt ez: csak befelé lehetett haladni, kifelé nemigen, és ez rettenetesnek mondható körülményeket teremtett a magyar társadalomban. Felnőtt fejjel visszagondolva nehéz megítélni, hogyan történhetett meg mindaz, ami megtörtént.

ügyvezetője; *Németh Vilmos*, a bogoszlói Cankó 2000 Kft. ügyvezetője; *Szokodi József*, a győri Bácsai Agrár Zrt. gépszerelője.

HAJDÚ-BIHAR MEGYE

Máthéné Varga Viktória, a Biharnagybajomi Dózsa Agrár Zrt. könyvelője; *Szabó György*, a hajdúdorogi Bocskai Mezőgazdasági Zrt. nyugalmazott főraktárosa; *Varga Zsigmond*, a földesi Rákóczi Mezőgazdasági Kft. erőgépezetője; *Vida Ferenc*, a derecskei Petőfi Mezőgazdasági Kft. műszaki vezetője; *Zöld Gábor*, a derecskei Petőfi Mezőgazdasági Kft. raktár- és magtárvezetője.

HEVES MEGYE

Balog Lászlóné, a Lőrinci Mezőgazdasági Szövetkezet főkönyvelője; *Erdélyi Ferenc*, a horti Mezőgazdasági Szövetkezet gépszerelője; *Hegedűs Istvánné*, a Lőrinci Mezőgazdasági Szövetkezet könyvelője; *Telekes Józsefné*, a mezőtárkányi Aranykalász Mezőgazdasági TSZÉSZ főkönyvelője.

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE

Patkós Károly, a mezőtúri Mentész Zrt. mezőgazdasági gépkezelője; *Szekerés László*, a Cibakháza Ciszöv 46 Kft. főmérnöke; *Váradai Csaba*, a szolnoki Jászkun Teszöv nyugalmazott titkára.

NÓGRÁD MEGYE

Sulyan József, az ipolyvecei Mezőgazdasági Kft. ügyvezetője és családi gazdálkodó.

SOMOGY MEGYE

Bozsits Csabáné, a Gyékényesi Mezőgazdasági Zrt. adminisztrátora; *Csincsi Árpád*, a Kányai Mezőgazdasági Zrt. erőgép vezetője; *Csokonai Gáborné*, a babócsai Határőr Mezőgazdasági Zrt. pénzügyi és földügyi munkatársa; *Király Gáborné*, a Kányai Mezőgazdasági Zrt. könyvelője; *Kovács László*, a Karádi Mezőgazdasági Zrt. termelési üzemvezetője.

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE

Háda Krisztián, a dombrádi Dombka 2003 Zrt. vezérigazgatója; *Mátrai Ilona*, a dombrádi Dombka 2003 Zrt. üzemgazdásza.

TOLNA MEGYE

Bobcsik Pálné, az Agro-Bölcske Zrt. központi agronómusa; *Kovács Lajos*, a Kaposszekcsői Mezőgazdasági Zrt. szarvasmarhatelep-vezetője; *Lacza János*, a Dunaszentgyörgyi Mezőgazdasági Szövetkezet anyagbeszerzője, szerelője; *Molnár Ferenc*, a Döbröközi Mezőgazdasági Zrt. traktorvezetője és gépszerelője; *Móri Károly*, a Döbröközi Mezőgazdasági Zrt. traktorvezetője és gépszerelője; *Rauth József*, a Paksi Dunamenti Zrt. karbantartója; *Szabó Attila*, a Dunaszentgyörgyi Mezőgazdasági Szövetkezet traktorvezetője.

VAS MEGYE

Dala Lászlóné, az ikervári Rábamenti Agrár Kft. könyvelője; *Katzer Attila*, az egyházashetyei Berzsényi Agrár Szolgáltató Kft. műszaki vezetője; *Keresztúri Csaba*, az egyházashetyei Berzsényi Agrár Szolgáltató Kft. ügyvezetője; *Németh István*, a szombathelyi Vasi Agro-Pannónia Kft. növénytermesztési ágazatvezetője.

VESZPRÉM MEGYE

Csonka Ferenc, a Nemesszalóki Mezőgazdasági Zrt. gépszerelője; *Kántor Zoltánné*, a Nagyvázsonyi Mezőgazdasági Kft. fejtője; *Omász Béla*, a várpalotai Palota-Vidék 2000 Zrt. mezőgazdasági gépszerelője.

ZALA MEGYE

Hernicz Józsefné, a karmancsi Hinvi Kft. gazdasági vezetője; *Szilvás József*, a sőtörői Deák Ferenc Zrt. igazgatási vezetője; *Szi-Péter László*, a karmancsi Hinvi Kft. mezőgazdasági gépkezelője.

Nagy István ünnepi beszédében arra emlékeztetett, hogy a magyar szövetkezeti mozgalom története több mint másfél évszázadra nyúlik vissza. Az első hazai szövetkezet 1845-ben alakult, amely gróf Károlyi Sándor találó megjegyzése szerint „a haszonszerzésre túlságosan koncentrált kapitalizmus és a haszonszerzésre képtelen szocializmus között van egy működőképes forma, s ez a szövetkezet”.

A szövetkezés lényege azóta sem változott. A mai tapasztalatok is azt mutatják, hogy az összefogás, a szövetkezés az egyetlen út arra, hogy a termelők megfelelő piaci pozícióhoz jussanak annak érdekében, hogy a gazdaságszervező piaci érdekei érvényesüljenek. A termelői szerveződések feladata a termelés és az értékesítés szervezése, az áruk és szolgáltatások útjának lerövidítése, a termelői érdekek képviselése, az együttes fellépés kereteinek biztosítása és a stabil termelői jövedelmezőség elősegítése. A termelők együttműködésének kívánatos volta evidencia tehát. A számok mégis azt mutatják, hogy az érdekeltség fokozásával még inkább ösztönözni kell a szövetkezést, annál is inkább, mivel a piacgazdaságban a versenyképesség egyik alapvető feltétele az önkéntes együttműködés. Erre a következő években kiemelt szüksége lesz a magyar mezőgazdaságnak, elvégre olyan kihívásokkal kell szembenéznie, mint az Európai Unió és az Egyesült Államok között tervezett szabadkereskedelmi megállapodás vagy az uniós közvetlen agrártámogatások esetleges 2020-as kivétele. Ezekkel a kihívásokkal csakis a termelők összefogásával lehet megbirkózni.

A parlamenti államtitkár hangsúlyozta, hogy Európával összehasonlítva Magyarország nem használja ki a szövetkezésben rejlő lehetőségeket. „A legfontosabb előttünk álló feladat az együttműködési képesség javítása, a helyi közösségek bekapcsolódását lehetővé tevő megoldások, együttműködési technikák megtalálása és terjesztése.” Ebben a folyamatban szükség van a szövetkezés elvét gyakorlók és az azt támogatók aktív közreműködésére is. A nemzeti vidékstratégiában nagy hangsúlyt kap a szövetkezésképzési program. A stratégia célként fogalmazza meg valamennyi szövetkezési forma, így a beszerzési és értékesítési szövetkezetek, a termelési és értékesítési szövetkezetek (TÉSZ), a hitelszövetkezetek, a takarékszövetkezetek és a szociális szövetkezetek létrehozásának és működésének ösztönzését. A források koncentrációja és életképes szerveződések megalakulásának ösztönzése azért fontos, mert csak így remélhető, hogy a 2020-tól várható mezőgazdasági támogatási átrendeződés idejére a most megalakuló szerveződések kellően erős szereplőivé válnak a magyar agráriumnak. A kormány a jövőben is jelentős szerepet szán a termelői együttműködéseknek, az alulról szerveződő, a nyitott tagság elvén működő termelői szervezeteknek az ágazat megújításában. „Ebben számítunk az Önök aktív támogatására is!” – zárta köszöntőjét Nagy István.

→ A családok élete gyökeresen megváltozott, aminek a következményeit fel kellett dolgozni. A döntő momentum azonban az volt, amikor a termelési módok megváltoztak azáltal, hogy a termelési eszközök magántulajdonból állami és csoporttulajdonba kerültek. Ugyanígy változtak a termelési viszonyok is. Adorján Gábor szerint ez a két elem volt szükséges

ahhoz, hogy fordulat következzen be a szövetkezeti mozgalomban.

A hőskor

Az 1970–1975 közötti időszak akár hőskorszaknak is tekinthető, mert ekkor jutott túl a kezdeti állapotokon az egész magyar mezőgazdaság. A most hatvan-hatvanöt éves korosztály szülei voltak az igazi

teherviselők: rengeteg munkával, feszültséggel kellett megküzdeniük. A mai, lassan nyugdíjba vonuló korosztálynak az 1970-es évek közepétől a térszek összevonása jelentette az újabb mérföldkövet, hiszen ezzel egy korszak zárult le. Az összevonásokkal vette kezdetét az új agrárértelmiség karrierje, azé, amelynek tagjai az egyetemek padjaiból kerültek vidékre. Ez olyan időszak volt, amikor alapjaiban változott meg a munkaszervezés és a gazdálkodás kerete. Ekkor jöttek létre azok a nagyüzemek, amelyek több falu határában húzódtak. A növényvédelem, a kemizálás, a gépesítés robbanásszerű fejlődésével a földművelés már korszerű technológiával történt, és a szakosított telepek létrehozatalával az állattenyésztés is ugrásszerűen fejlődött. A szakmaiság, a szakszerűség dominált annak köszönhetően, hogy képzett agrármérnökök vették át a gazdaságok irányítását. Ez olyan időszak volt, amit az új agrárértelmiség sikerként élhetett meg, és a falvak életében is pozitív változás következett be. A szövetkezeti tagság érdekeit a Termelőszövetkezetek Országos Szövetsége (TOT) erőteljesen és jól tudta képviselni. A hőskorszakot tehát a nagy generáció korszaka követte.

A végjáték

A rendszerváltáshoz közeledve, az 1990-es években a TOT is átalakult, és a MOSZ, mint a TOT utódszervezete, változó sikerrel képviseli a szövetkezetek és belőlük létrejött gazdasági társaságok érdekeit. A szövetkezetek életében a rendszerváltás nem azt a változást hozta, amit a politika is várt, ugyanis az 1992. és az 1993. évi szövetkezeti és kárpótlási törvényeknek nem az lett a hatása, hogy a gazdálkodók mindegyike elvitte a földjét és a vagyonát és ezáltal megszűntek a szövetkezetek, hanem jelentős számban megmaradtak, tovább működtek.

A kárpótlási törvény valódi teherviselői a szövetkezetek vol-

tak. Az elmúlt évtizedekben – leginkább 1998-tól – a politika mindent megtett annak érdekében, hogy megszűnjenek. Emlékező dátum a 2000. év, amikor megszüntetésüket az Alkotmánybíróság akadályozta meg. Az ezredforduló után a szövetkezetek gyakorlatilag választól el kerültek, és az útkeresésben a MOSZ volt a gazdaságok segítőtársa. A felhalmozott vagyon megmentése központi kérdéssé vált, és igazi vízválasztó lépést kellett tenni: a szövetkezetek jó része gazdasági társasággá alakult át. A szövetkezeti mozgalom ekkor gyengült meg véglegesen idehaza. Mára sokszereplős lett a mezőgazdasági termelés, ami azzal vált még színesebbé, hogy 2004-ben beléptünk az Európai Unióba. Az EU Közös Agrárpolitikája jelentősen átalakította a magyar mezőgazdaság termelési szerkezetét. A támogatási rendszer asszimétrikusan avatkozott be a gazdálkodásba, aminek hatására mára olyan aránytalan gazdasági szerkezet jött létre, amelyben az állattenyésztés gyakorlatilag a háttérbe szorult.

Az unió hatása

Az uniós csatlakozással a magyar mezőgazdaságban új tőkefelhalmozási folyamat kezdődött, hiszen a gazdasági társaságok zöme családi vagy magántulajdonra épült, és ezek tőkeerőssé váltak. Szomorú, hogy az új rendszer kirekeszti ezeket a tőkeerős társaságokat a támogatási rendszerből. A szövetkezetiség háttérbe szorult, de azért néhány száz, eltérő színvonalú gazdálkodással ugyan, de maradt még.

Adorján Gábor azonban úgy gondolja, hogy a szövetkezeti mozgalom megléte bizonyíték arra, hogy minden nehézségével együtt ma is szükség lenne rá. A „hogyan tovább” kérdésére válaszolva az előadó a fenntarthatóságot emelte ki. Mindenki a maga módján, a lehetőségeit kihasználva próbál tenni a szövetkezete megmaradásáért, mondta végezetül Adorján Gábor.

H. GY.